

Druhý ročník

Ve druhém ročníku jsem přešel do řádného studia a byl zařazen do kroužku č. 13. Jak vidno z indexu, začal jsem tehdy používat zelený inkoust. V době červených pionýrských šátků a modrých svazáckých košil jsem totiž toužil být skautem a domníval jsem se, že se k hnědému skautskému šátku nosí zelená košile.

První předmět zapsaný ve druhém ročníku byl opět poplatný své době, šlo o politickou ekonomii. Byly jí věnovány dvě hodiny přednášek týdně po oba semestry. Přednášející, myslím, že se jmenoval Kirsch, během přestávky mezi oběma hodinami přicházel mezi nás kuřáky (tenkrát jsem ještě holdoval této neřesti) a mánil z nás politické vtipy argumentuje údajnou potřebou znát politické názory studentů. Vtipům se srdečně smál a není mi známo, že by těchto setkání někdy zneužil.

Uvedený předmět mě nijak nebavil a u zkoušky se to projevilo. Neznal jsem rozdíl mezi oběžnými a oběhovými prostředky (a přiznám se, že nyní ho opět neznám). Examinátor se vzhledem k mé opálené tváři uštěpačně vyjádřil, že se na přehradě studuje obtížně (v tom se mýlil, v letním zkouškovém období jsem každé dopoledne studoval na lehátku na balkóně). Prolistovav index zeptal se, zda by mi stačila dobrá. První trojka, a ještě k tomu z jakési politické ekonomie? Zavrtěl jsem hlavou. Dostal jsem tzv. černý termín, ekonomii se nadřel a začátkem prázdnin ji udělal za jedna.

Tělocvik byl jenom zápočtový obor. Jako dálkový student jsem po 1. ročníku přišel o prázdninové soustředění; mám pocit, že je kolegové z řádného studia strávili na vodě. Vzpomínky na tělocvik v tomto ročníku mám jen čichové, nezapomenu na pronikavý pach potu ve staré tělocvičně na Francouzské ulici. Nevím, zda je dobře, že vysokoškoláci nyní povinnou tělesnou výchovu nemají, domnívám se, že by to zdraví mnoha lékařů jen prospělo, kdyby je alespoň v prvních ročnících jednou týdně někdo pořádně proháněl. Vzpomínám, jak mi v pátém ročníku začal tělocvik chybět a tak jsem začal chodit do volejbalu – bohužel příliš pozdě, aby se ze mě stal platný člen aspoň oddílu C klubu Slavia Universita Brno.

Dalším pouze zápočtovým předmětem byla péče o nemocné, kterou vedly učitelky ze zdravotní školy. Vzpomínám si na stáže absolvované spolu se žákyněmi zdravotní školy na I. chirurgické klinice; s jednou z nich jsem dostal za úkol vykoupat pacienta. Holka se nahého dědečka tak styděla, že jsem se většiny úkonů musel chopit sám a na ni zbylo stříhání nehtů na nohou.

A v indexu je na řadě královna oborů v počátcích studia medicíny – anatomie. Tenkrát to byly dvě hodiny přednášek a osm hodin cvičení týdně, zakončeno zkouškou v zimním semestru. Vzpomínky na tento předmět musím doplnit ještě o postavu pana Dufka. Byl členem studijního kroužku č. 14, s nímž naše třináctka absolvovala většinu praktik. Pan Dufek byl ne-

jméně padesátiletý, prošedivělý drobný muž se silnými brýlemi. Jako zasloužilý člen myslím Svazu bojovníků za svobodu se opakovaně pokoušel vystudovat lékařskou fakultu a vždy skončil u profesora Žlábků na anatomii. Pak opakoval ročník, a když opět neuspěl, začínal studovat znovu. Z profesora Žlábků měl vyslovený strach, a když vykládal o svých pokusech udělat anatomii, říkal mu Žlába a vystrašeně přitom koulel očima. Složit zkoušku z anatomie se pan Dufek pokoušel údajně pětadvacetkrát, než se mu to právě v našem ročníku podařilo. Bohužel ale nedostudoval, hned v následujícím ročníku skončil na patologické fyziologii.

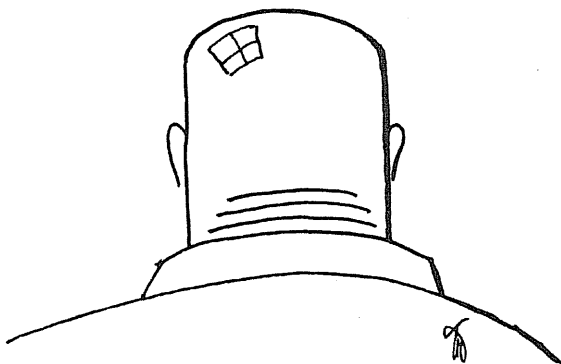
Protože jsem na dálkovém studiu neměl přednášky, snažil jsem se je nyní všechny navštěvovat. Anatomie začínala brzy, myslím, že již v sedm, a prof. Žlábek demonstroval řadu schémat a obrázků, většinou ve formě diapozitivů. Místo příkazu k promítnutí dalšího snímku vždy stiskl takovou dětskou hračku, říkalo se jí žabka, což se projevilo zřetelným klapnutím, na něž promítač zareagoval. Tradovalo se, že se jednou našel student, který si onu žabku také pořídil a párkrát použil, což profesora dosti rozlítilo. Z dalších asistentů vzpomínám na dr. Sklenskou, nazývanou Mandibula (omlouvám se jí, ale medicí byli, jsou a budou cháska nevyučálaná), a na drobného asistenta Novotného, nyní docenta antropologie, známého pod přezdívkou Muskulek. Pro čtenáře neznalého anatomického názvosloví uvádím, že latinsky *mandibula* je dolní čelist a *musculus* je sval.

Zkouška z anatomie dodnes patří k nejtěžším. S ulehčením jsme tehdy kvitovali, že se nemusíme učit tzv. nervové dráhy, neboť profesor Žlábek tuto kapitolu ve své učebnici označil za zastaralou. Ale i tak někteří zlomyslní jedinci ztrpčovali život ostatním dotazy typu „Která *rhaphe* (lat. šev) znáš?“ nebo „Prosím Tě, nevíš, co je to *torula* (jde o starý název jednoho rodu kvasinek a s anatomii nemá nic společného)?“ I já jsem podlehl nervozitě a ráno před zkouškou si honem opakoval, co vše anatomové popisují na játrech.

U zkoušky bylo pět otázek, jedna z pitvy, zbytek otázek bylo teoretických. Z pitvy jsem dostal za úkol dopreparovat *fossa ischiorectalis*, prostor ležící stranou od konečníku, mezi kostí stydkou vpředu a hýždovým svalstvem vzadu. Důležité bylo poznat a nepřetnout jednotlivé nervy a cévy tam se nacházející, což se mému předchůdci tak úplně nepodařilo. S omluvou a obavami jsem na závěr demonstroval profesorovi pažl příslušného nervu, profesor jen pokýval hlavou a já si všiml, že mi do karty za pitvu napsal jedničku. Ze zbývajících otázek jsem měl dvě dvojky a dvě jedničky a napjatě jsem čekal, jak to dopadne. Examinátor se projevil jako nanejvýš spravedlivý: v indexu se objevila výborná a podpis dr. K. Žlábek. Zařekl jsem se, že pokud se někdy stanu učitelem, vždy se budu snažit podle vzoru profesora Žlábků dělat z dílčích známek aritmetický průměr a ten pak zaokrouhlit. A toto své předsevzetí plním, pokud ovšem některá z otázek není zodpovězena nedostatečně.

Nemohu si pomoci, abych necitoval krásnou příhodu, kterou během studia zažil nynější patolog docent Wotke. Obklopen studenty seděl v pitevně profesor Žlábek a pitval hlavové nervy. Přišel jeden kolega, jménem dejme tomu Vorel, rozhrnul dav mediků a nevšimnuv si profesora pravil: „Kdo to tak zmrvil?“ Profesor Žlábek se projevil jako formát, nehnul brvou a odvětil: „Já, pane kolego. Ale ono to skutečně lépe nešlo.“

Dalším předmětem, který mám v indexu zapsán, je biochemie. Ač jsem byl na ni velice zvědav, nezaujala mě tak jako chemie. Ani přednášky profesora Oktaviána Wagnera mě nebavily a jediné, co mi z nich zůstalo, byla jeho karikatura. Pan profesor byl mohutný, holohlavý muž široké šíje, takže nebyl problém ho nakreslit, když se otočil a na tabuli maloval chemické vzorce (obr.). Tenkrát dostal státní cenu člen katedry docent Talafant, tuším za výzkum metabolismu žlučových barviv. Překvapilo nás to, nikdy bychom to do toho nenápadně vyhlížejícího člověka neřekli.

Biochemii mě zkoušel docent Ševela a byl velice na vážách, jakou známku mi dát. Nakonec napsal do indexu výborně, ale s dlouhým minus, což se tenkrát ale oficiálně nebralo v úvahu. Kupodivu si mě zapamatoval, a když mě následujícího roku náhodou potkal, vyptával se, jak jsem si vedl u dalších rigoróz, a zjistiv, že se s tou výbornou příliš nezmylil, byl velice spokojen. Docent Ševela bohužel v poměrně mladém věku zemřel, patrně na leukemii. Byl to můj první vysokoškolský učitel, jemuž jsem šel na pohřeb.

Praktická cvičení z histologie a embryologie se v prvním semestru konala v provizorní učebně v suterénu. Jména asistentů mi bohužel vypadla, dobře si však pamatuji na své neobratné pokusy uvidět a namalovat Golgiho aparát buňky. Na histologii jsem tenkrát dostal radu, kterou jsem v budoucnosti jako asistent předával svým studentům: „Kreslete to, co vidíte, ne to, co si myslíte, že máte vidět.“

Skutečně je obrovská chyba pominout, co skutečně pozoruji, a snažit se vidět, co se popisuje v knihách. Vždyť já se ještě učil, že člověk má v buněčném jádře 48 chromozomů; teprve později se ukázalo, že je jich tam jen 46. Jiným příkladem je vzhled částic adenovirů, virů postihujících hlavně respirační sliznice a spojivku. Jsou to krásné dvacetistěny, z jejichž vrcholů čnějí krátká vlákna podobná špendlíkům. Tato vlákna však na elektronoptických snímcích publikovaných ve starších učebnicích vidět nejsou. Když byla popsána, autoři starších snímků zjistili, že si jich na svých originálních snímcích nevšimli a do učebnic je prostě vyretušovali.

Histologii nám přednášel profesor Mazanec. Měl ve zvyku během výkladu pochodovat před tabulí podél stolu. Vždy když přišel k jeho konci, učinil čtvrtobrat, opřel se o stůl stehny, obrat dokončil a kráčel zpět. Říkali jsme tomu, nevím proč, že „kulminuje“. Profesor Mazanec přednášel velice pěkně a svůj výklad doplňoval názornými kresbami pomocí barevných kříd. Jednou ho při přednášce zastupoval tehdejší docent Dvořák, snažil se, co mohl, ale bylo to nebe a dudy. Prof. Mazanec byl první, z jehož úst jsem slyšel slovo páteř vyslovené s krátkým a – mám pocit, že to byla taková libůstka učitelů brněnské fakulty.

Od jarního semestru se histologická praktika konala v nově rekonstruované cvičebně ve druhém patře zadního traktu na Joštově ulici. Cvičebně vládla sympatická paní Macherová, která sklíčka s preparáty poznávala pouhým okem a vždy správně poradila, co na nich máme vidět pod mikroskopem. Neocenitelná byla její pomoc před zkouškami, kdy jsme tam někteří chodili studovat nachystané preparáty. Tehdy jsem se tam potkal s kolegyní Drahou Brožovou, kvůli níž jsem se v první třídě na základní škole na Hapalově v Řečkovících jednou popral. Byla to krásná dívka s nápadně dlouhými vlasy a dlouho jsem vydržel být do ní tajně zamilován.

Zkouška z histologie se neobvykle protahovala. Všichni už jsme měli hotovo praktikum a profesor Mazanec nikde. Litovali jsme ho, protože asistent nám sdělil, že pan profesor musel do noci bádát ve sklepech u mikroskopu a tudíž se opozdí. Posléze přišel a začal zkoušet. Vůbec si nepamatuji, co jsem měl za otázky, byť jsem dostal jedničku. Zato mi dobře utkvělo v hlavě, že ho během zkoušení kdosi navštívil a hned u dveří zahlaholil: „Tak do kolika jste to tam dole včera táhli?“ A hned bylo jasno, o jaké bádání asi šlo.

Fyziologický ústav, umístěný na Komenského náměstí ve zvláštní budově na konci dvora, na nás působil lehce skličujícím dojmem; že by za to mohly staré aparatury v praktikárně či válce kymografů, které nad plamenem svíček zručně začerňoval pan Baruš? Do praktik jsme měli chodit připraveni, existovala k tomu jakási příručka, nebyla však šťastně napsána, a tudíž jsme se k nachystaným pomůckám stavěli s rozpaky. Jestlipak se ještě na fyziologii používají k pokusům žáby jako za nás? A dodnes se medicí píchají odpichovátkem do zad, aby si ověřili, že vzájemná vzdálenost kožních bodů vnímajících bolest činí na zádech i několik centimetrů? Ale abych fyziology nepomlouval, v jednom praktiku nám demonstrovali třeba vyšetření rentgenem, což na nás udělalo mohutný dojem.

Vládcem na fyziologii byl profesor Kruta. Za války prý sloužil v západní armádě. Jeho přednášky nebyly nijak oblíbené, vadila nám jeho nepřijemná, až mečivá dikce. Řadu let jsem ho považoval za člověka, který přednášet neumí, až jednou po promoci jsem ho na jakémsi spolku lékařů slyšel přednášet o Purkyňovi. Byl to jeho koníček a já tiše žasl, jak procítěně, krásně a srozumitelně o něm přednáší. V duchu jsem ho odpošoval.

Z celé učebnice fyziologie si dnes pamatuji jen část odstavečku napsaného *petitem*, kde stálo, že „starosta města Corku MacSweeney, uvězněný za irských bouří roku 1920, zemřel ve vězení po 76 (?) dnech hladovky“. Zbytek znalostí se vytratil kdovíkam, nicméně v indexu zůstala další výborná. Byl jsem na ni velmi hrdý, protože fyziologie byla ve 2. ročníku poslední zkouškou z velkých lékařských oborů a ze všech jsem dostal výbornou.

Kromě letního výcvikového kurzu, který byl posléze škrtnut, posledním zapsaným předmětem byla mikrobiologie. Končila v tomto ročníku jen zápočtem, podepsal ho budoucí docent Polster. Jako zapálený čtenář Kruifových Lovců mikrobů a Bojovníků se smrtí jsem na ni byl nesmírně zvědavý. Praktická cvičení se v tomto semestru konala ve zvláštní, půlkruhové místnosti na ústavu patologické anatomie. K osvětlení mikroskopů sice sloužily ještě staré Šiklovy lampy, imerzní objektivy však byly na rozdíl od dnešních typů velice odolné, takže i když se nám občas podařilo promáčknout podložní sklo s preparátem, funkci objektivu to většinou neohrozilo.

Šéfem ústavu se tenkrát stal asistent Jandásek. Přednášel velice poutavě a používal velmi svérázných příkladů, kupř. rozdíl mezi čistým a špinavým a mezi sterilním a nesterilním demonstroval na příkladu talíře kontaminovaného lejnem a pak buď umývaného nebo autoklávovaného. Jak přišel na lejno bůhsuď, ale dodnes jsou mi tyto rozdíly jasné. Několik nás z ročníku se tenkrát domluvilo a začali jsme chodit na mikrobiologii takzvaně fiškusovat. Hodiny jsem trávil nad obarvenými pre-

paráty sputa a snažil se v nich uvidět vše, co tam předtím zkušenější popsal. Když si chudák paní doktorka Svobodová uvědomila, že medicí po ní odpoledne kontrolují odečtená sklíčka, propadla málem panice, že neodčítá náležitě pozorně.

O mikrobiologii se ještě rozepíšu v následující kapitole, nyní jen zmínka o tom, že jednoho dne jsem na chodbě ústavu potkal pomalu kráčejícího vyššího starého pána, jehož s viditelným respektem doprovázel asistent Jandásek. Údajně to byl bývalý přednosta ústavu profesor Tomášek.

Popisovaná stránka indexu končí razítkem, že jsem splnil podmínky pro postup do 3. ročníku. Přes kulatý otisk úřední pečeti je podepsán děkan prof. Toman.